

Paweł Króliczek

doktor nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne, Instytut Nauk Prawnych,
Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Śląski w Katowicach
ORCID: 0000-0001-9714-1085

Ochrona praw i wolności jednostki na szczeblu federalnym w amerykańskim systemie prawnym – analiza przypadku prawa do obywatelstwa

Słowa kluczowe: *Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych, prawa i wolności jednostki, sądowa ochrona prawa, sądowa kontrola prawa, sądownictwo konstytucyjne*

1. Wprowadzenie

W ostatnich dniach czerwca tego roku amerykański Sąd Najwyższy (dalej: SN USA) wydał najważniejsze orzeczenia kończącego się właśnie roku orzeczniczego. Najdalej idące skutki będzie miał prawdopodobnie wyrok w sprawie *Trump v. CASA Inc.*¹. Trafiła ona na wokandę SN USA z uwagi na kontrowersje, jakie budzą tzw. *universal injunctions*, czyli zawieszające moc obowiązującą aktów normatywnych postanowienia zabezpieczające wydawane przez sędziów federalnych nie tylko wobec stron postępowania, lecz także *erga omnes*. Zagadnienie to jest szczególnie ważne z perspektywy rozdziału władz w amerykańskim systemie konstytucyjnym, jednak nie ono stanowi przedmiot niniejszego syntetycznego opracowania. W tle rzeczonoego postępowania było jedno z rozporządzeń wykonawczych, które Donald Trump wydał kilka godzin po zaprzysiężeniu na urząd 47. Prezydenta Stanów Zjednoczonych. Dotyczyło ono prawa do obywatelstwa USA wszystkich osób urodzonych na ich terytorium.

Kwestia ta nie budziła zasadniczych kontrowersji w piśmiennictwie. Dopiero w kampanii prezydenckiej w 2024 r. stała się ona fundamentem programu politycznego Donalda Trumpa. Uważa on, że stale pogarszająca się sytuacja społeczna i ekonomiczna Stanów Zjednoczonych wynika z faktu, iż państwo to stanowi dla ludzi wielu narodowości gwarancję wolności, dobrobytu i bezpieczeństwa, co popycha miliony ludzi rocznie do nielegalnej

¹ *Trump v. CASA Inc.*, 606 U.S. __ 2025.

imigracji i pobytu na ich terytorium. Zdaniem zwolenników obecnego prezydenta potomstwo nielegalnych imigrantów, które automatycznie uzyskuje amerykańskie obywatelstwo, stanowi zbyt duże obciążenie dla borykającego się z gargantuicznym długiem publicznym USA. W związku z tym, korzystając z kompetencji przysługujących prezydentowi jako jednemu organowi egzekutywy federalnej, Donald Trump wydał Executive Order 14160 „Protecting the Meaning and Value of American Citizenship”². Przewiduje ono w szczególności, że prawa do automatycznego nabycia amerykańskiego obywatelstwa nie będą posiadały dzieci urodzone na terytorium USA, jeżeli:

- 1) matka przebywała nielegalnie na ich terytorium, a ojciec nie był obywatelem USA lub nie posiadał prawa stałego pobytu;
- 2) matka posiada tylko pozwolenie na pobyt czasowy w USA (na podstawie wizy studenckiej, wizy pracowniczej, wizy turystycznej lub na podstawie bilateralnego porozumienia o ruchu bezwizowym z jej państwem pochodzenia), a ojciec nie był obywatelem USA albo nielegalnie przebywał na jego terytorium w momencie narodzin dziecka.

Rozporządzenie to miało wejść w życie w terminie 30 dni od jego ogłoszenia, jednak wskutek wielu pozwów sądy federalne bezterminowo zawiesiły jego moc obowiązującą. Dopiero wyrok w sprawie *CASA Inc.*, w którym SN USA przesądził o tym, że sądy nie mają prawa do wydawania środków zabezpieczających o skutkach *erga omnes*, pozwolił na jego stosowanie.

Zagadnienie nabywania prawa do obywatelstwa Stanów Zjednoczonych zostało uregulowane w Konstytucji dopiero uchwaloną 13.06.1866 r. i zatwierdzoną przez właściwą liczbę stanów 20.07.1868 r. XIV Poprawką. Stanowi ona, że „[w]szystkie osoby urodzone lub naturalizowane w Stanach Zjednoczonych i podległe ich jurysdykcji są obywatelami Stanów Zjednoczonych oraz stanu, w którym zamieszkują”³. Argumentem Donalda Trumpa wskazującym na możliwość ingerencji Prezydenta w tę kwestię za pomocą aktu rangi podstawowej⁴ są przede wszystkim okoliczności jej uchwalenia. Nie budzi wątpliwości, że wojna secesyjna, w wyniku której uchwalono tzw. Reconstruction Amendments (XIII, XIV i XV poprawka do Konstytucji), stanowi ważną cezurę dla amerykańskiej państwowości. Zmiany w Konstytucji miały wówczas spoić federalne państwo w jeden silny organizm z dominującą nad stanami władzą centralną gwarantującą podstawowe prawa i wolności jego obywatelom. Z tym że Donald Trump i popierający działania jego administracji komentatorzy wskazują, że zarzewiem tego wewnętrznego konfliktu zbrojnego była próba narzucenia południowym stanom abolicji niewolnictwa. Klauzula *birthright citizenship* powinna być ich zdaniem odczytywana jako gwarancja amerykańskiego obywatelstwa (oraz wynikających z niego praw i obowiązków) dla byłych niewolników, a przy tym jednoznacznie implikować jedynie sprzeczność z Konstytucją jakichkolwiek praktyk dyskryminacyjnych ze względu

² 90 Fed. Reg. 8449 (2025).

³ Poprawka XIV § 1 kl. 1 do Konstytucji USA, tłumaczenie własne. Jeśli nie wskazano inaczej, wszystkie tłumaczenia w artykule są własne.

⁴ Zob. L. Manheim, K.A. Watts, *Reviving Presidential Orders*, „The University of Chicago Law Review” 2019/86, s. 1743–1824.

na rasę i nie przesądzać o sytuacji prawnej nielegalnych imigrantów ani ich potomstwa⁵. Jak wiele innych rozwiązań przyjmowanych przez tę administrację – także ono wzbudziło poważne wątpliwości co do zgodności z Konstytucją. Niniejsze opracowanie stanowi próbę rozstrzygnięcia tej kwestii.

2. Analiza orzecznictwa i poglądów doktryny dotyczących konstytucyjnej klauzuli *birthright citizenship*

W przypadku amerykańskiego systemu konstytucyjnego niezbędnym elementem analizy konstytucyjności przyjmowanych współcześnie rozwiązań musi być odwołanie do tradycji ustrojowej, często nawiązującej do osiągnięć angielskiego *common law*. William Blackstone pisał w swoim *opus mangum*, że „pierwszym i najbardziej oczywistym podziałem ludzi to podział na cudzoziemców i poddanych z urodzenia. Poddani z urodzenia to ci, którzy urodzili się w dominiach korony Anglii [co przesądziło o przyrodzonym obowiązku – przyp. P.K.] (...) lojalności wobec króla. Cudzoziemcy natomiast urodzili się bez tej uświęconej więzi, więzi która wiąże poddanego z królem w zamian za ochronę, jaką król zapewnia poddanemu. Instytucja ta (...) opiera się na rozumie i naturze rządzenia; nazwa i forma natomiast pochodzą od naszych gockich przodków”⁶. W 1608 r. argumenty te w sprawie Roberta Calvina wykorzystał Sąd Izby Exchequeru⁷. Dotyczyła ona prawa własności, dziedziczenia i zdolności procesowej przed sądami angielskimi osób urodzonych w Szkocji po wstąpieniu Jakuba VI na tron w Londynie jako króla Jakub I w 1603 r. Kwestia ta została uznana za na tyle ważną, że do jej rozpatrzenia wezwano wszystkich 14 sędziów trzech najważniejszych sądów powszechnych – Sądu Powszechnego, Sądu Ławy Królewskiej i Sądu Skarbowego. Stanęli oni na stanowisku, że poddany był zobowiązany do wierności wobec króla, który jest suwerenem kraju, w którym się urodził. W związku z tym osoba urodzona w Szkocji po wstąpieniu Jakuba Stuarta na tron angielski była jego „poddanym z urodzenia” również zgodnie z prawem angielskim. Taka osoba, *postnatus* („urodzony po”), jak Robert Calvin, mogła w konsekwencji posiadać i dziedziczyć majątek w Anglii, a także dochodzić swoich praw przed angielskimi trybunałami⁸. Z przywilejów tych w Anglii nie mógł korzystać natomiast *antenatus* („urodzony przed”). Edward Coke,

⁵ J.C. Eastman, *The Significance of 'Domicile' in Wong Kim Ark*, „Chapman Law Review” 2019/22, s. 301–317; J.C. Eastman, *Born in the U.S.A.? Rethinking Birthright Citizenship in the Wake of 9/11*, „University of Richmond Law Review” 2008/42, s. 955–968; L. Graglia, *Birthright Citizenship for Children of Illegal Aliens: An Irrational Public Policy*, „Texas Review of Law & Politics” 2009/14, s. 1–14 i powołana tam literatura.

⁶ W. Blackstone, *Commentaries on the Laws of England*, Oxford 1765, s. 354–355 (tłum. własne).

⁷ „Concerning the local obedience it is observable, that as there is a local protection on the King's part, so there is a ... local ligeance of the subject's part. ... [L]ocal obedience being but momentary and uncertain, is yet strong enough to make a natural subject, for if he hath issue here, that issue is ... a natural born subject” za: M.D. Ramsey, *Originalism and Birthright Citizenship*, „Georgetown Law Journal” 2020/109, s. 413.

⁸ T.H. Lee, *Natural Born Citizen*, „American University Law Review” 2017/67, s. 365–366.

najważniejszy członek tego sędziowskiego gremium, uznał, że obowiązek posłuszeństwa monarsze, na terenie państwa którego człowiek się urodził, wynika nie jedynie z *common law*, lecz także z prawa naturalnego (*law of Nature, eternal law of the Creator*)⁹. Normatywną podstawą zaprezentowanego tu poglądu o fundamentalnym (rudymenarnym) znaczeniu zasady *ius soli* był przyjęty w 1350 r. statut De Natis Ultra Mare¹⁰, który przesądził, że także ci urodzeni za granicą, jeżeli ich rodzice posiadali angielskie obywatelstwo, powinni móc cieszyć się ochroną króla angielskiego. W ocenie doktryny świadczy to o pierwotnym charakterze związania z państwem, na obszarze którego przyszło się na świat, skoro rozwiązanie odmienne musiało by zostać uznane za obowiązujące prawo, uwzględnione w akcie prawa stanowionego¹¹.

Argumenty nawiązujące do wzorców angielskich są istotne, jednak najważniejsze wydaje się być to, że *birthright citizenship* było dla pokolenia Ojców Założycieli normatywnym aksjomatem nie tylko ze względu na tradycję prawa zwyczajowego, lecz także dlatego, że służyło precyzyjnemu zdefiniowaniu obywatelstwa nowej republiki, a następnie zachęcenia do imigracji i osadnictwa. Można argumentować, że nie było to dziedzictwo feudalnego poddaństwa¹², lecz raczej postępowy i optymistyczny pogląd na asymilację, budowanie społeczeństwa obywatelskiego, uwzględniającego także dzieci imigrantów, na których większy wpływ miały doświadczenia w nowej republice niż zwyczaje i lojalność rodziców wobec ich ojczyzny¹³. Tak silne zakorzenienie reguł nabywania obywatelstwa angielskiego przez wszystkie dzieci, które urodziły się na terenie władanym przez angielskiego monarchę, przesądziło o pominięciu tych kwestii w oryginalnym tekście Konstytucji USA. Należy pamiętać, że pierwotnie Ojcowie Założyciele myśleli o konstytucji jako o dokumencie określającym sposób funkcjonowania powstającego dopiero państwa. Dlatego, jak się wydaje, oryginalny tekst ustawy zasadniczej pomija zagadnienie nabywania obywatelstwa, choć w wielu miejscach odwołuje się do tej instytucji. Co więcej, traktuje ją jako fundamentalną. Obywatelstwo jest jednym z podstawowych warunków prawa do kandydowania na najważniejsze w państwie urzędy. Artykuł II wyraźnie wskazuje, że nie może kandydować na urząd prezydenta osoba, która nie jest „obywatelem USA z urodzenia” (*natural born*

⁹ T.H. Lee, *Natural...*, s. 366.

¹⁰ Wskazany w 1810 r. w innym dokumencie uwspółcześiony tekst tego statutu stanowi, że „the Law of the Crown of England is, and always hath been such, that the Children of the Kings of England, in whatsoever Parts they be born, in England or elsewhere, be able and ought to bear the Inheritance after the death of their Ancestors; which Law our ... Lord the King, the ... Prelates Earls, Barons, and other great Men, and all the Commons assembled in this Parliament, do approve and affirm for ever (...)”, zob. W.T. Han, *Beyond Presidential Eligibility: The Natural Born Citizen Clause As a Source of Birthright Citizenship*, „Drake Law Review” 2010/58, s. 468.

¹¹ P.J. Price, *Natural Law and Birthright Citizenship in Calvin's Case*, „Yale Journal of Law and Humanities” 1997/9, s. 77; J. Pryor, *The Natural-Born Citizen Clause and Presidential Eligibility: An Approach for Resolving Two Hundred Years of Uncertainty*, „Yale Law Journal” 1988/97, s. 886.

¹² Por. P.H. Schuck, R.M. Smith, *Citizenship Without Consent: Illegal Aliens in American Polity*, New Haven–Londyn 1985, s. 20–23.

¹³ M.M. Ngai, *Birthright Citizenship and the Alien Citizen*, „Fordham Law Review” 2007/75, s. 2527.

citizen)¹⁴. Tylko obywatel może również kandydować do Izby Reprezentantów¹⁵ i Senatu¹⁶. W art. III natomiast Konstytucja wyraźnie przesądza, że obywatelstwo stanowi zasadniczą przesłankę kognicji sądów federalnych¹⁷, o czym wspominają również przepisy art. IV¹⁸ i XI Poprawki do Konstytucji¹⁹, która weszła w życie w 1798 r.

Także inne niż Konstytucja akty prawa federalnego pomijały zasadniczo kwestię prawa ziemi. Jak wskazał w 1830 r. SN USA w wyroku w sprawie *Inglis v. Trustees of Sailor's Snug Harbor*, „nic nie jest bardziej przesądzone przez zasady common law, że nawet dzieci obcokrajowców urodzone w kraju, jeżeli rodzice rezydują w nim pod ochroną rządu federalnego uzyskują jego obywatelstwo w chwili urodzenia”²⁰. Przepisy federalne rozwiązywały w tym pierwszym okresie przede wszystkim kwestię wtórnego nabycia obywatelstwa USA. Naturalization Act z 1790 r. wskazywał, że obywatelem Stanów Zjednoczonych może zostać „biała, wolna osoba o dobrym charakterze”, jeżeli od 2 lat zamieszkuje na ich terytorium, z czego rok w stanie, przed sądami którego domaga się jego nadania. Stwierdzała również, że dzieci urodzone za granicą powinny być traktowane jako *natural born citizens*, jeżeli ich rodzice byli Amerykanami (za wyjątkiem sytuacji, gdy ojciec dziecka nigdy nie był rezydentem USA). Sądy federalne, jak dowodzi się w piśmiennictwie, zachowawczo

¹⁴ „Nikt, jedynie obywatel od urodzenia, bądź obywatel Stanów Zjednoczonych w czasie przyjmowania tej oto Konstytucji, może spełniać wymogi na urząd Prezydenta; takowoż nie spełni wymogów tego urzędu żadna osoba która nie osiągnęła wieku trzydziestu pięciu lat, a ponadto nie mieszka od lat czterech w obrębie Stanów Zjednoczonych”, zob. art. II, § 1 kl. 5 Konstytucji USA. Szerzej zob. w szczególności: W. Freedman, *Presidential Timber: Foreign Born Children of American Parents*, „Cornell Law Quarterly” 1950/35, s. 357; Ch. Gordon, *Who Can Be President of the United States*, „Maryland Law Review” 1968/28, s. 1; J.A. Pryor, *The Natural-Born Citizen...*, s. 881–884 i powołana tam literatura.

¹⁵ „Nie będzie Reprezentantem osoba, która nie osiągnęła wieku lat dwudziestu pięciu, nie jest od siedmiu lat obywatelem Stanów Zjednoczonych, oraz która, gdy wybrana, nie będzie mieszkańcem Stanu w którym ją wytypowano”, zob. art. I § 2 kl. 2 Konstytucji USA.

¹⁶ „Nie będzie Senatorem osoba, która nie osiągnęła wieku lat trzydziestu, nie jest od lat dziewięciu obywatelem Stanów Zjednoczonych, oraz która, gdy wybrana, nie będzie mieszkańcem Stanu, dla którego ją wytypowano”, zob. art. I § 3 kl. 3 Konstytucji USA.

¹⁷ „Władza sądowicza obejmie wszelkie sprawy wedle prawa a godziwości, jawiące się podług tej Konstytucji, praw Stanów Zjednoczonych i traktatów zawartych, lub które zawarte zostaną z ich umowami; wszelkie sprawy dotyczące Ambasadorów, innych publicznych Mandatariuszy, Konsulów; wszelkie sprawy admiralicji i jurysdykcji morskiej; kontrowersje w których Stany Zjednoczone są jedną ze stron; spory między dwoma lub większą liczbą Stanów, między którym Stanem a obywatelami innego, między obywatelami różnych Stanów, między obywatelami którego Stanu zajmującymi ziemię z przyznania różnych Stanów, oraz między którym Stanem, czy jego obywatelami, a obcymi Państwami, ich obywatelami lub poddanymi”, zob. art. III § 2 kl. 1 Konstytucji USA.

¹⁸ „Obywatele każdego Stanu będą mieć prawo do wszelkiego przywileju oraz nietykalności obywateli w innych Stanach”, zob. art. IV § 2 kl. 1 Konstytucji USA.

¹⁹ „Władza sądowa Stanów Zjednoczonych nie będzie rozumiana w sposób rozciągający ją na wszystkie sprawy wszczęte lub prowadzone zgodnie z prawem lub zasadami słuszności przeciwko jednemu ze zjednoczonych stanów przez obywateli innego stanu albo przez obywateli lub poddanych innego państwa”, zob. XI poprawka do Konstytucji USA.

²⁰ *Inglis v. Trustees of Sailor's Snug Harbor*, 28 U.S. 99 (1830), s. 117.

traktowały wspomniane przesłanki. Sformułowanie „białe, wolne osoby o dobrym charakterze” rozumiano wówczas jako uniemożliwiające nabycie amerykańskiego obywatelstwa przez muzułmanów czy kobiety²¹ urodzone poza USA. W kolejnych latach Kongres decydował się na zmianę okresu rezydencji, który uprawniał do wystąpienia o naturalizację. Najpierw wydłużono go do 5 lat (w 1795 r.), później do 14 (w 1798 r.), by w 1802 r. powrócić ostatecznie do wymogu 5 lat rezydencji.

Wykluczenie licznych grup społecznych z możliwości uzyskania prawa do obywatelstwa SN USA potwierdził w niesławnym²² wyroku w sprawie *Dred Scott v. Sandford*. Opinia większości składu orzekającego wyraźnie przesądzała, że czarnoskóry bez względu na swój status (a więc na to, czy urodził się jako wolny człowiek, czy w niewoli) nie może być obywatelem Stanów Zjednoczonych²³. Jej autor oparł się na tekście art. I Konstytucji, który stanowi, że „[m]andaty i bezpośrednie podatki przypadające na poszczególne stany, które przystąpiły do Unii, ustala się odpowiednio do liczby mieszkańców; oblicza się ją dodając do ogólnej liczby osób wolnych, łącznie z osobami zobowiązanymi do służby przez czas określony w latach, ale z wyłączeniem nie opodatkowanych Indian, trzy piąte ogółu pozostałych osób”²⁴. Zupełnie inną, znacznie bardziej inkluzywną, koncepcję przedstawił sędzia Benjamin Curtis, składając zdanie odrębne do tego orzeczenia. Powołał się na wskazaną już klauzulę *natural born citizen* zawartą w art. II Konstytucji. Stwierdził, że skoro przepis ten posługuje się określeniem „naturalnie urodzony obywatel”, to należy przyjąć, iż ustawa zasadnicza przesądza o nabywaniu obywatelstwa amerykańskiego przez sam fakt narodzin na obszarze USA. Wskazał, że „już w Deklaracji Niepodległości przewidziano odwołania do osiągnięć *common law*, zgodnie z którymi osoby wolne, urodzone w którejkolwiek z kolonii choć były poddanymi angielskiego króla, na mocy tego solennego aktu i wynikającej zeń suwerenności poszczególnych stanów przestały być poddanymi brytyjskimi i stały się obywatelami niepodległych stanów (...)”²⁵. Jeżeli zatem stan zniósł niewolnictwo – rasa nie powinna mieć znaczenia w kwestii amerykańskiego obywatelstwa. Na marginesie warto zauważyć, że już w okresie ratyfikacji Konstytucji w 5 z 13 stanów czarnoskórzy posiadali nie tylko ich obywatelstwo, ale również prawa wyborcze.

²¹ Na podstawie obowiązującej wówczas w anglosaskim świecie zasada *coverture*, zgodnie z którą żadna zamężna kobieta nie posiadała osobowości prawnej, a wszystkie jej prawa i obowiązki przejmował mąż, a w przypadku samotnych kobiet posiadał ojciec. Uważano wówczas, że dzieci, niewolnicy i kobiety nie są zdolni do aktywnego udziału w życiu publicznym, gdyż nie są zdolni do samodzielnego, prawidłowego osądu spraw państwowych; zob. L.K. Kerber, *No Constitutional Rights to Be Ladies: Woman and the Obligations of Citizenship*, Nowy Jork 1998, s. 11; N. Isenberg, *Sex and Citizenship in Antebellum America*, Chapel Hill 1998, s. 45 i powołana tam literatura.

²² Wielu uważa, że orzeczenie to było bezpośrednią przyczyną wybuchu wojny secesyjnej. Pogląd ten jest często poddawany krytyce, niewątpliwie jednak był przejawem dominującej wówczas interpretacji Konstytucji i stanowił jeden z zasadniczych czynników, które pchnęły abolicjonistów do działania, czego konsekwencją była secesja południowych stanów w obawie o przymusowe zniesienie niewolnictwa na ich terytorium.

²³ *Dred Scott v. Sandford*, 60 U.S. 393 (1957), s. 403.

²⁴ Art. I § 2 kl. 3 Konstytucji USA.

²⁵ *Dred Scott v. Sandford*, s. 577.

Sąd Najwyższy USA rozstrzygał, także po wejściu w życie XIV Poprawki, kolejne wątpliwości dotyczące obywatelstwa USA. W orzeczeniu w sprawie *Elk v. Wilkins*²⁶ stwierdził, że aby zostać amerykańskim obywatelem, wymagane jest nie tylko urodzenie na terytorium tego państwa, ale także znajdowanie się pod jego jurysdykcją. Wykluczyło to nabycie obywatelstwa USA przez członków społeczności indiańskiej, gdyż zamieszkując rezerwy, Indianie nie byli co do zasady związani prawodawstwem uchwalanym przez Kongres²⁷. Pod koniec XIX w. w sprawie *United States v. Wong Kim Ark* Sąd Najwyższy USA piórem sędziego Horace'a Greya potwierdził, że „[XIV Poprawka – przyp. P.K.] w prostych słowach oraz intencjach jej autorów, obejmuje rodzone na terytorium Stanów Zjednoczonych dzieci rodziców przebywających w tym państwie bez względu na rasę czy kolor skóry. Każdy obywatel innego państwa lub poddany jakiegokolwiek monarchy stale przebywający w Stanach Zjednoczonych znajduje się pod ich ochroną i winny jest posłuszeństwo ich prawom. Jego więź ze Stanami Zjednoczonymi jest bezpośrednia i natychmiastowa, choć czasowa i trwa tak długo, jak przebywa na ich obszarze lub tak długo, jak zachowuje wystarczająco trwałe z nimi związki. Tym nie mniej (...) jego dzieci urodzone na terytorium stanów, nawet po zerwaniu więzi ze Stanami Zjednoczonymi, pozostają ich obywatelami, tak jak dzieci amerykańskich obywateli”²⁸.

Najbardziej aktualnym orzeczeniem poświęconym zagadnieniu pierwotnego nabycia obywatelstwa USA jest podtrzymujący tę liberalną wykładnię wyrok z 1982 r. w sprawie *Plyler v. Doe*²⁹, dotyczącej praw dzieci nielegalnych imigrantów. Sąd Najwyższy stwierdził w nim, że na podstawie tekstu, pierwotnej intencji i pierwotnego znaczenia XIV Poprawki nie może zostać wprowadzona żadna dyferencjacja w zakresie ochrony praw podstawowych obcokrajowców ze względu na sposób, w jaki dostali się oni na amerykańskie terytorium. Bez względu na okoliczności przyjazdu znajdują się bowiem pod jurysdykcją USA. Mimo że stosowny *passus* tego wyroku stanowi tzw. *obiter dictum*³⁰, wydaje się, iż wszyscy ówcześni sędziowie zgodzili się, że z perspektywy równej ochrony prawa Konstytucja gwarantuje poszanowanie praw i wolności podstawowych legalnych, jak i nielegalnych imigrantów, a przynajmniej że nielegalny charakter pobytu na terenie USA nie może być jedyną przesłanką pozbawienia tej grupy praw o podstawowym charakterze³¹.

²⁶ *Elk v. Wilkins*, 112 U.S. 94 (1884).

²⁷ Dopiero w 1924 r., dzięki uchwaleniu Indian Citizenship Act, rdzenni Amerykanie *en masse* otrzymali obywatelstwo swojego państwa.

²⁸ *United States v. Wong Kim Ark*, 169 U.S. 649 (1898), s. 693. Zwraca się uwagę, że niespodziewanym efektem tego orzeczenia było radykalne ograniczenie pozwoleń na pobyt i wiz dla „niebiałych” imigrantów, zob. A. Frost, *Paradoxical Citizenship*, „William & Mary Law Review” 2024/65, s. 1192–1194; E. Jain, *Policing the Polity*, „Yale Law Journal” 2022/131, s. 1794–1842.

²⁹ *Plyler v. Doe*, 457 U.S. 202 (1982).

³⁰ Zagadnienie to nie kształtuje precedensu w rozumieniu *stare decisis*, a jedynie przedstawia pogląd składu popierającego dane orzeczenie. Można jednak przyjąć, że powinno stanowić poważną deklarację w perspektywie horyzontalnego związania sędziów SN USA jego orzecznictwem.

³¹ R. Moran, *Personhood, Property and Public Education: The Case of Plyler v. Doe*, „Columbia Law Review” 2023/123, s. 1297.

3. Podsumowanie

Przedstawione powyżej argumenty dowodzą, że bez względu na metodę wykładni XIV Poprawki do Konstytucji, jej przepisy powinno rozumieć się w ten sposób, iż dzieci nielegalnych imigrantów, podobnie jak dzieci Amerykanów lub osób przebywających legalnie na ich terytorium, jeżeli urodzą się w Stanach Zjednoczonych, z mocy prawa nabywają amerykańskie obywatelstwo. Pogląd ten podziela zdecydowana większość progresywnych, ale także konserwatywnych konstytucjonalistów. Pozostaje pytanie, czy SN USA, który najprawdopodobniej będzie musiał rozstrzygnąć tę kwestię mocą swojego ostatecznego orzeczenia, podtrzyma dorobek *common law* i swojego własnego orzecznictwa, potwierdzając tym samym obowiązywanie *ius soli*, czy też zdecyduje się na jego zakwestionowanie w imię pragmatycznych wymagań chwili. Druga z tych ewentualności wydaje się mniej prawdopodobna, jednak biorąc pod uwagę chęć dokonywania korekt w błędnych precedensach, wyrażaną przez orzekających obecnie sędziów SN USA, trudno o pewność³². Ze względu na niezdolność Kongresu do uchwalania jakichkolwiek istotnych regulacji poza tzw. procedurą *reconciliation bills* związanych z budżetem i gospodarką państwa, a także pozbawienie sądów federalnych (wszystkich poza SN USA) prawa do wydawania postanowień zabezpieczających *erga omnes*, jedynym organem mogącym uchronić dzieci nielegalnych imigrantów przed negatywnymi skutkami EO 14160 pozostał właśnie SN USA.

Abstract

Federal protection of civil liberties in the American legal system – analysis of the birthright citizenship

Dr Paweł Króliczek – Institute of Legal Sciences, Faculty of Law and Administration, University of Silesia in Katowice
ORCID: 0000-0001-9714-1085

This article is syntetic attempt to depict the issue of birthright citizenship in light of Executive Order 14160, promulgated by Donald Trump on January 20, 2025. According to most scholars, it blatantly contradicts the Fourteenth Amendment to the Constitution, which guarantees all persons born in the United States automatic

³² Nie można zapominać, że w 2022 r. SN USA zdecydował się na porzucenie blisko 50-letniej linii orzeczniczej i stwierdził, że Konstytucja USA nie przewiduje ochrony prawa do przerywania ciąży. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku bezwzględnego obowiązywania *ius soli* w USA jest mniejszy opór w doktrynie niż w przypadku aborcji, która od momentu wydania wyroku w sprawie *Roe v. Wade* [410 U.S. 113 (1973)] silnie polaryzowała amerykańskie piśmiennictwo, społeczeństwo oraz elity polityczne (zob. P. Króliczek, *Stare decisis w świetle najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych. Analiza na przykładzie prawa do przerywania ciąży*, „Acta Iuridica Resoviensia” 2025/48(1), s. 75–89).

acquisition of U.S. citizenship. The text includes references to English models, historical American legislation, and Supreme Court case law.

Keywords: *Supreme Court of the United States, individual rights and freedoms, judicial review, judicial protection of individual rights, constitutional adjudication*

Bibliografia / References

- Blackstone W., *Commentaries on the Laws of England*, Oxford 1765
- Eastman J.C., *Born in the U.S.A.? Rethinking Birthright Citizenship in the Wake of 9/11*, „University of Richmond Law Review” 2008/42
- Eastman J.C., *The Significance of ‘Domicile’ in Wong Kim Ark*, „Chapman Law Review” 2019/22
- Freedman W., *Presidential Timber: Foreign Born Children of American Parents*, „Cornell Law Quarterly” 1950/35
- Frost A., *Paradoxical Citizenship*, „William & Mary Law Review” 2024/65
- Gordon C., *Who Can Be President of the United States*, „Maryland Law Review” 1968/28
- Graglia L., *Birthright Citizenship for Children of Illegal Aliens: An Irrational Public Policy*, „Texas Review of Law & Politics” 2009/14
- Han W.T., *Beyond Presidential Eligibility: The Natural Born Citizen Clause As a Source of Birthright Citizenship*, „Drake Law Review” 2010/58
- Isenberg N., *Sex and Citizenship in Antebellum America*, Chapel Hill 1998
- Jain E., *Policing the Polity*, „Yale Law Journal” 2022/131
- Kerber L.K., *No Constitutional Rights to Be Ladies: Woman and the Obligations of Citizenship*, Nowy Jork 1998
- Króliczek P., *Stare decisis w świetle najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych. Analiza na przykładzie prawa do przerywania ciąży*, „Acta Iuridica Resoviensia” 2025/48(1)
- Lee T.H., *Natural Born Citizen*, „American University Law Review” 2017/67
- Manheim L., Watts K.A., *Reviving Presidential Orders*, „The University of Chicago Law Review” 2019/86
- Moran R.F., *Personhood, Property and Public Education: The Case of Plyler v. Doe*, „Columbia Law Review” 2023/123
- Ngai M.M., *Birthright Citizenship and the Alien Citizen*, „Fordham Law Review” 2007/75
- Price P.J., *Natural Law and Birthright Citizenship in Calvin’s Case*, „Yale Journal of Law and Humanities” 1997/9
- Pryor J.A., *The Natural-Born Citizen Clause and Presidential Eligibility: An Approach for Resolving Two Hundred Years of Uncertainty*, „Yale Law Journal” 1988/97
- Ramsey M.D., *Originalism and Birthright Citizenship*, „Georgetown Law Journal” 2020/109
- Schuck P.H., Smith R.M., *Citizenship Without Consent: Illegal Aliens in American Polity*, New Haven–Londyn 1985